

UNIVERSITAT_{DE}
BARCELONA

LA GUERRA DEL FRANCÈS A **LA CATALUNYA CENTRAL**

TREBALL DE FI DE GRAU D'HISTÒRIA

Ferran Baraldés López

NIUB: 16803334

Curs: 2018-2019

Bloc Història Contemporània

Tutor: Dr. Jordi Roca Vernet

RESUM

El present treball aborda el conflicte bèl·lic de la Guerra del Francès, des d'un punt de vista local, la Catalunya central i en particular la ciutat de Manresa i rodalies. Aquest treball es vol endinsar en l'anàlisi de les obres que aborden el conflicte des d'una perspectiva social i militar. En el present treball analitzarem des de la Guerra Gran fins a la finalització de la Guerra del Francès amb la restauració de Ferran VII al tron espanyol.

Paraules clau: Guerra del Francès, XIX, historiografia, Catalunya central, Manresa, Antic Règim, Guerrilla, batalles del Bruc, Crema del paper Segellat.

RESUMEN

El presente Trabajo abordará el conflicto bélico de la Guerra del Francés, des de un punto de vista local, la Cataluña central i en particular la ciudad de Manresa i cercanías. Este trabajo se quiere adentrar en el análisis de las obras que abordan el conflicto des de una perspectiva social i militar. En el presente trabajo se analizará des de la Guerra Grande hasta la finalización de la Guerra del Francés con la restauración de Fernando VII al trono español.

Palabras clave: Guerra de la Independencia, XIX, historiografía, Cataluña central, Manresa, Antiguo Régimen, Guerrilla, batallas del Bruc, Quema del papel Sellado.

ABSTRACT

This thesis deals with the military conflict The Peninsular War, from a local point of view, Centre of Catalonia and particularly the city of Manresa and its surroundings. This thesis focuses on the analysis of the works that present the conflict from a social and military perspective. In this thesis it will be analysed from the War of the Pyrenees to the end of The Peninsular War with the restoration of Ferdinand VII to the Spanish throne.

Keywords: The Peninsular War, XIX, historiography, Centre of Catalonia, Manresa, The Ancient Regime, guerrilla armed forces, Battles of the Bruch, Crema del paper Segellat.

ÍNDIX DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ.....	4
2. SÍNTESE HISTORIOGRÀFICA DE LA GUERRA DEL FRANCÈS A CATALUNYA	6
3. CONTEXT	10
3.1 LA GUERRA GRAN FINS LA GUERRA DEL FRANCÈS	10
3.2 LA GUERRA DEL FRANCÈS	12
4. CONTEXT FÍSIC I ECONÒMIC DE LA CIUTAT DE MANRESA.....	15
4.1 LA CORRESPONDÈNCIA MERCANTIL DE RAMON BRUNET COM A EXEMPLE DEL COL·LAPSE DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA.	16
4.2 VISIONS DE VIATGERS AL SEU PAS PER MANRESA: EL BARÓ DE MALDÀ I ELS ANGELESOS EDWARD HAWKE LOCKER I SIR JOHN CARR.	17
5. RESISTÈNCIES VERS L'INVASOR I EL PODER ESTABLERT I VIOLÈNCIES SOBRE LA POBLACIÓ.....	20
5.1 MÒBILS DE LA RESISTÈNCIA	20
5.1.1 ELS CATALANS VISTOS PER LES TROPEES NAPOLEÒNIQUES.....	23
5.1.2 LA IMPORTÀNCIA DE LA PROPAGANDA.....	24
5.2 LA CREMA DEL PAPER SEGELLAT, LA FORMACIÓ DE LA JUNTA I AVALOTS DURANT LA GUERRA	25
5.3 VIOLÈNCIES CONTRA LA POBLACIÓ	28
6. ELS PRINCIPALS FETS BÈL·LICS: LES BATALLES DEL BRUC	30
6.1 SOMETENTS, MIQUELETS, EXÈRCIT PATRIÒTIC I EXÈRCIT NAPOLEÒNIC	30
6.2 LES BATALLES DEL BRUC	33
6.2.1 LA PRIMERA BATALLA DEL BRUC	33
6.2.2 LA SEGONA BATALLA DEL BRUC	36
7. CONCLUSIONS	38
8. BIBLIOGRAFIA	41
9. ANNEXOS	44

1. INTRODUCCIÓ

La història de la Catalunya central està molt lligada a la múltiplesment denominada Guerra del Francès (1808-1814), terme ideat per l'historiador Jaume Vicens Vives en l'obra publicada l'any 1962 titulada "La Guerra del Francès o de la Independència", per evitar la connotació tan clara de nacionalisme espanyol, com ens esmenten els professors Maria Gemma Rubí Casals i Ferran Toledano¹. Des dels historiadors coetanis fins als actuals, l'han batejat amb els noms de Guerra Napoleònica, Guerra de la Independència o guerra contra els francesos o contra Napoleó. Tanmateix la historiografia espanyola majoritàriament, la denomina amb el nom de *Guerra de la Independencia*, al·ludint al mite fundacional de la nació moderna espanyola. Cal assenyalar que actualment dita denominació està immersa en una certa polèmica, sobre aquest tema m'agradaria proposar dos articles que recullen aquesta polèmica, el de José Álvarez Junco² i el de Frigdiano Duránte Pardo³. L'article de José Álvarez Junco, un historiador de referència que ha estudiat la construcció de la nació espanyola del segle XIX des d'una perspectiva cultural, es centra en veure l'evolució d'aquesta denominació al llarg del temps des de la contemporaneïtat del conflicte fins a l'actualitat que per ell és errònia perquè té poc a veure amb el que realment va ocórrer i que respon a la visió del món i a interessos polítics d'uns grups socials que en les dècades posteriors es trobaven embarcats en la construcció d'un Estat nacional⁴. Tanmateix no aspira a canviar la terminologia del conflicte, ja que seria molt complicat. Per altra banda Frigdiano Duránte Pardo, sí que planteja canviar la nomenclatura del conflicte i dona un seguit de motius per canviar-la i alhora proposa nous noms com *Guerra y Revolución de 1808* o *Guerra Peninsular*. Fora de la península, és coneguda amb els noms de *Peninsular War*, a Anglaterra, o la *Guerre de l'Espagne* a França.

Cal contextualitzar el conflicte com el que és, un conflicte internacional d'abast mundial, en el qual Catalunya durant poc més d'un lustre es converteix en un dels

¹ Jordi SARDANS, El patriotisme i la misèria de la Manresa de fa 200 anys. *El Pou de la Gallina* núm. 233, 2008, p. 12

² José ÁLVAREZ, La invención de la Guerra de la Independencia. *Studia Historica*, vol. 12, 1994, p. 75

³ Frigdiano Álvaro DURÁNTEZ, No fue guerra "de la Independencia". Propuesta de modificación de la denominación oficial de la guerra hispano-francesa desarrollada entre 1808 y 1814. *Iberoamericana* vol VIII, núm. 29, 2008, p.178

⁴ José ÁLVAREZ, La invención de la Guerra de la Independencia. *Studia Historica*, vol. 12, 1994, p. 92

principals escenaris⁵. El següent paràgraf de l'historiador Antoni Moliner, ho exemplifica:

*“La guerra del Francès (1808-1814), com les guerres napoleòniques a Europa, no es poden entendre si oblidem que fou, en primer lloc, un conflicte internacional entre dues grans potències, França i Anglaterra, en un marc més ampli en el temps i en l'espai”*⁶.

Actualment com ens presenta la historiadora Rita Marimón⁷, aquest conflicte va tenir simultàniament un caràcter patriòtic, un component popular i revolucionari que va representar l'inici, a Espanya, de la fi de l'Antic Règim.

El present treball analitzarà els fets ocorreguts durant la Guerra del Francès a la Catalunya central, focalitzant-me en la ciutat de Manresa i els seus voltants, zona que després de la pèrdua de Tarragona, va esdevenir una de capitals de la resistència, juntament amb altres ciutats de l'interior com Vic, Berga o Solsona entre d'altres, on també arribaren les incursions imperials. Val a dir que em centraré en el component social del conflicte des d'una òptica de resistència i organització vers l'invasor però també vers les autoritats establertes, exemples de revolta social i violències efectuades en contra de la població. També des d'una òptica militar, analitzant els principals fets bèl·lics i ambdós exèrcits, l'exèrcit napoleònic i l'exèrcit patriòtic dins del qual inclouré els cossos de sometents i miquelets.

Durant el transcurs del treball intentaré respondre algunes preguntes com per exemple el grau d'impacte que va tenir la Catalunya central en el conflicte, com eren vistos els catalans pels francesos però també a la inversa, quin impacte va tenir el conflicte en les activitats econòmiques, o veure el grau de mitificació que envolta el conflicte.

La meva motivació rau en l'interès que sempre m'ha suscitat aquest conflicte bèl·lic per l'impacte que va tenir a la zona d'on sóc natural, el Bages. A més cal indicar que des de fa ja uns quants anys, durant la realització del meu treball de recerca quant encara anava al batxillerat, vaig poder observar la magnitud que va tenir a la meua població, Balsareny, i des d'aleshores el meu interès pel tema ha anat *in crescendo*.

⁵ Jordi ROCA, La Guerra del Francès: una història de revoltes socials, reformes impossibles, revolucions inesperades i mites nacionals. *Eines*, núm. 4, 2008, p. 161

⁶ Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007, p. 9

⁷ Maria Rita MARIMÓN, La revolucionària Junta igualadina de 1808-1809. *Revista d'Igualada*, núm. 11, 2002, p. 15

2. SÍNTESI HISTORIOGRÀFICA DE LA GUERRA DEL FRANCÈS A CATALUNYA

En aquest punt aportaré un recull de bibliografia d'autors, per dur a terme qualsevol aproximació a la Guerra del Francès des d'un punt de vista global català, que ens permetrà conèixer les dinàmiques comunes del principat per posteriorment endinsar-nos en un cas concret, en el meu cas la Catalunya central.

És precís esmentar que la bibliografia es abundant, ja que és un tema extensament treballat des de la finalització del mateix conflicte i més després de complir-se el bicentenari del conflicte el passat 2008, el qual ha propiciat l'auge de les aportacions. És per aquest motiu que em centraré en les següents publicacions, intentant cobrir el conflicte des de les seves múltiples percepcions.

El primer autor és Josep Fontana (1931-2018), que ha estudiat el conflicte des d'un intent de veure la transició dels models d'Antic Règim cap al capitalisme. El primer dels seus llibres que analitzaré és el volum cinquè d'*Història de Catalunya* dirigit per Pierre Vilar titulat "La fi de l'Antic Règim i la Industrialització" i específicament el capítol cinc "La Guerra del Francès"⁸ on s'acosta al conflicte en l'intent d'efectuar un estudi global dels esdeveniments i ens aporta fonts primàries per donar més valor a les seves tesis. El segon llibre de Fontana és *La guerra del Francès (1808-1814)*⁹, on ens mostra tant els motius dels resistents a la invasió francesa com els motius que tenia l'altre part de la població per alinear-se amb els francesos, aquests coneguts amb el nom d'afrancesats i ens aporta com la visió de com estava organitzada la Catalunya napoleònica que va ser annexionada a l'Imperi Francès amb els decrets del 26 de gener i del 2 de febrer de 1812.

Fontana, ens esmenta que ja abans d'iniciar-se la guerra, hi havia una forta inquietud social provinent sobretot "*de la desastrosa política dels darrers governs, i en especial del de Godoy*"¹⁰, a Cervera el dia 27 de març de 1808 es van produir uns aldarulls que van dur a la crema en públic d'uns retrats de Godoy¹¹. I que durant la guerra, es va

⁸ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès. A: Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.).

⁹ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès*. Pòrtic. Barcelona, 2007

¹⁰ Josep FONTANA, Lliçó inaugural les guerres del Francès. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana.. Jornades d'estudi El Bruc* (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008: bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011, p. 17

¹¹ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès*. Pòrtic. Barcelona, 2007, p. 11

produir un intent de “revolució liberal” malgrat que no triomfar va quallar profundament en el conjunt de la població, a més ens aporta diferents exemples on els pagesos es resistiren a pagar impostos tradicionals com el cas de Falset on el batlle deia: “*si no tenim rei, no hem de pagar*”¹² i emprà l’expressió de “revolució silenciosa”. Cal esmentar que en el moment de la invasió francesa, no trobem una autoritat central indiscutible i en què allò que resta de vell aparell del govern és refusat per la seva acceptació dels francesos. Malgrat aquesta conjuntura favorable per reprendre el “*protagonisme autonòmic*”¹³ iniciat durant la Guerra Gran, els grups dirigents de la societat es mostraren poc interessats a demanar mesures d’autogovern i s’engrescaren davant la possibilitat de participar en la construcció d’una renovada nació espanyola. També esmenta que els sectors encapçalats pels senyors i l’Església es varen mostrar clarament en contra del projecte reformista liberal, que pretenia associar la lluita patriòtica amb l’esperança d’un canvi polític modernitzant, i li va contraposar un model en què el patriotisme es basava essencialment en el manteniment de la tradició, amb un fort component religiós i que rebutjava per complet les reformes d’abast polític. Com per exemple alguns dels diputats catalans a Cadis, defensors d’aquestes tesis immobiliars, com Ramon Llätzer Dou o Ramon Utgés entre d’altres.

A més Fontana dona una gran importància a la participació del poble a la guerra com queda reflectit en algunes de les fonts emprades en la seva obra, on es reflectien sentiments “populars” com l’odi a les violències i els robatoris dels francesos, per la crisi econòmica, per les càrregues fiscals imposades pels invasors o les imposades per Godoy, com els impostos sobre el vi, per la por que pretenguin endur-se joves a fer el servei militar lluny¹⁴. Però també s’observa un sentiment d’esperança dipositada en la figura de Ferran VII, en una espècie de variant del “*visca el rei, mori el mal govern*” propi de la societat de l’antic règim¹⁵.

El següent autor és Antoni Moliner Prada, un dels grans entesos del conflicte de la Guerra del Francès, elogiat fins i tot per Fontana:

“La bibliografia sobre la Guerra del Francès [...] fins no fa gaire temps, estava dominada pels estudis exclusivament als fets militars, amb molt poques visions al

¹² Josep FONTANA, La Guerra del Francès. A: *Història de Catalunya. La fi de l’Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 160

¹³ *Ibidem*, p. 146

¹⁴ *Ibidem*, p. 155-156

¹⁵ *Ibidem*, p. 157

conjunt. La situació ha canviat feliçment en els darrers temps, amb les aportacions que ha fet Antoni Moliner Prada i Maties Ramisa"¹⁶.

De Moliner, cal destacar la seva obra titulada *Catalunya contra Napoleó. La Guerra del Francès. 1808-1814*¹⁷, en la meua opinió la millor obra a què he tingut accés durant la redacció del present treball, per la seva fàcil lectura, ja que és un llibre destinat a la divulgació i alhora totes les informacions que aporta tenen una gran rigorositat.

Al llarg de l'obra es pot observar un repàs global de l'ocorregut durant la guerra a Catalunya, acompanyat per una gran quantitat de fonts primàries, mapes i iconografia, que faciliten la comprensió. Moliner ens mostra els fets ocorreguts en diferents ciutats i els mòbils de la resistència de la població, de la qual fa responsables a les atrocitats efectuades per les tropes napoleòniques sobre la població i el paper de l'Església alhora de fer proclames en contra Napoleó i dotar d'un component de "croada religiosa" a la guerra i va fomentar un odi ja present envers els francesos com deixa palesa la següent proclama: "*Abans moros que gavatxos*"¹⁸, com diu el reverend Gaspar Fàbrega. Però també amb la proclama de la fórmula trinitària de: "*Defensa de la religió, rei i pàtria*"¹⁹. A més també se centra en el paper de la Junta Suprema de Catalunya i de les Junes corregimentals, des de la seva formació fins als principals problemes que van tenir. També dedica un capítol a la Catalunya Napoleònica i l'annexió de Catalunya a l'imperi francès i el fenomen de l'afrancesament. Finalment Moliner ens esmenta les principals accions militars, acompanyats per un apartat de cronologia al final del llibre que ajuden a situar el lector en tot moment; la formació dels cossos dels sometents i els miquelets fruit d'una arrelada tradició de bandositats i formades arran del buit de defensa que aportaven les institucions i la llarga tradició de rebuig a les quintes; i se centra en com es va finançar la guerra amb la població, a la qual dóna un gran protagonisme, com gran contribuent obligats a aportar tota mena de subministraments i homes.

Per acabar aquesta síntesi historiogràfica, destacaré la següent obra, *Els catalans i el domini Napoleònic*²⁰, de l'historiador Maties Ramisa, el qual s'ha convertit en un dels màxims entesos sobre la historiografia local de la Guerra del Francès, des d'una òptica

¹⁶ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès*. Pòrtic. Barcelona, 2007, p. 139

¹⁷ Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007

¹⁸ *Ibidem*, p. 32

¹⁹ *Ibidem*, p. 33

²⁰ Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995.

francesa. L'obra fa una aproximació pluriangular sobre el conflicte, la qual es basa en la documentació francesa -encara poc treballada- i ens aporta amb tot detall per una banda la composició de l'exèrcit imperial a Catalunya, les seves propostes per Catalunya, les visions dels oficials i agents napoleònics que tenien sobre caràcter dels catalans i l'activitat dels afrancesats i cossos afins al règim Imperial com la policia bonapartista; per altra banda l'autor ens aporta una visió de l'actitud dels catalans resistents a l'ocupació napoleònica i la composició de l'exèrcit regular espanyol i de les guerrilles.

3. CONTEXT

A la Guerra del Francès (1808-1814), s'hi barrejaren múltiples factors que la fan ser un esdeveniment molt complex i difícil d'analitzar. S'ha de situar en un moment, finals del segle XVIII i inicis del segle XIX, de profunds canvis socials, ideològics, marcat per la inseguretat produïda pels continus conflictes bèl·lics entre potències i la davallada del comerç amb les colònies lligada amb un període de males collites que van provocar un cert qüestionament a les autoritats establertes. D'aquest període s'han de destacar dos fets transcendents i que van molt lligats amb el conflicte de la Guerra del Francès: la Revolució Francesa de 1789, que permetrà la caiguda de l'Antic Règim i que posteriorment exportarà els seus ideals revolucionaris per Europa; i la Guerra Gran (1793-1795), també anomenada Guerra de la Convenció, Guerra dels Pirineus o Guerra del Rosselló.

3.1 LA GUERRA GRAN FINS LA GUERRA DEL FRANCÈS

La Guerra Gran, va ser un conflicte bèl·lic que va enfrontar a la monarquia espanyola de Carles IV, amb la França revolucionària de la Convenció republicana. La guerra va ser declarada per la Convenció francesa el 7 de març de 1793 i va finalitzar amb la signatura del tractat de Basilea el 22 de juliol de 1795, que va suposar que la monarquia espanyola passés a ser un aliat de França en contra de Gran Bretanya, l'abandonament de les tropes franceses de la Península Ibèrica i en la transferència de la República Dominicana a França²¹.

En aquesta guerra, segons Fontana hi podem trobar elements d'anticatalanisme per part de l'administració borbònica, cosa que fa pensar que la integració de la província de Catalunya a la monarquia hispànica no va ser tan fàcil²². Aquesta interpretació sobre la situació que es vivia a Catalunya és vista també segons Josep Fontana pels francesos, els quals els veien com a "antiespanyols"²³.

També m'agradaria destacar dos elements com és el procés de militarització del territori i el moviment juntista, per la futura importància que tindran en la Guerra del

²¹Josep FONTANA, Els conflictes. A: *Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 133.

²² *Ibidem*, p. 132

²³ *Ibidem*, p. 133

Francès. El procés de militarització viscut al territori, amb la decisió del restabliment del sometent, abolit l'any 1716 amb el Decret de Nova Planta, per part del Comte de la Unió amb la idea de no haver de sortejar quintes i suplir la manca de voluntaris enrolats a l'exèrcit²⁴. El desembre de 1794 i a petició de l'ajuntament de Manresa, l'ajuntament de Barcelona, va convocar una reunió amb representants de diversos districtes del principat, que desembocarà en la constitució de la Junta General del Principat, tolerada pel Comte de la Unió i que tot i no tenir l'autonomia que veurem durant la Guerra del Francès en posava les bases. Una de les seves decisions més destacades de la Junta, va ser la creació d'un cos de 18.000 miquelets dirigits per Joan Miquel de Vives que substituiria l'ineficàcia dels cos de sometents²⁵.

Josep Fontana, parla de la importància i les conseqüències d'aquesta guerra: *“La Guerra Gran havia estat una mostra palpable de la debilitat de l'Antic Règim i havia servit als catalans per a redescobrir-se la seva capacitat d'organització autònoma: dos fets que pesarien prou en el futur”*²⁶.

Maria Betlem Castellà²⁷, ens aporta un excepcional estat de la qüestió sobre el conflicte de la Guerra Gran des de la seva finalització fins a finals dels anys noranta. En aquest treball ens repassa les múltiples visions sobre el conflicte i els principals treballs de referència, el qual compta amb el seu gran referent l'historiador Lluís Roura.

Un cop finalitzada la Guerra Gran, ens trobem un panorama molt negatiu, amb opinions molt desfavorables respecte a la capacitat política, militar i administrativa de la monarquia i sobretot dels seus governs. Tanmateix la situació es va agreujar per l'entrada en guerra contra Anglaterra el 1796 i que duraria fins al 1801, la qual va acabar amb la política exterior de Manuel Godoy. Cal dir que la greu situació econòmica esmentada anteriorment encara es veurà més agreujada arran de la interrupció del comerç marítim i per les males collites²⁸.

L'economia es reprendrà ràpidament després de la pau amb Anglaterra el 1802. Aquesta represa es va veure estroncada a finals de 1804 quan es va revifar la guerra amb

²⁴ *Ibidem*, p. 132

²⁵ *Ibidem*, p. 133

²⁶ *Ibidem*, p. 133

²⁷ Ma. Betlem CASTELLÀ, La Guerra Gran a l'abric de la historiografia catalana, *Manuscripts*, núm. 18, 2000

²⁸ Josep FONTANA, Els conflictes. A: *Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 138

Anglaterra i amb ella les dificultats comercials marítimes i la paralització de la indústria, alhora que les queixes envers un govern que es trobava en fallida, tornaven a augmentar exponencialment. A més un fet important que produí aquesta guerra amb Anglaterra va ser la derrota a la batalla de Trafalgar, la qual comportarà la pèrdua de la flota marina i la pèrdua de qualsevol opció de poder plantar cara al control del mar anglès. Per contra el mercat interior es trobava en plena florida però no era suficient per pal·liar la interrupció del comerç marítim, l'exportació cap a l'interior d'Espanya era poca cosa i la balança comercial amb França era desfavorable, ja que s'importava més del que se li podia enviar²⁹.

En aquest context veiem com la crisi de l'absolutisme borbònic era evident al territori català, el qual començarà a veure incompatible el seu progrés dins “la vella carcassa social hispànica”³⁰. A més en l'àmbit econòmic i laboral s'arriba al 1808 amb la nefasta situació anteriorment exposada i amb un elevat nombre de treballadors catalans a l'atur.

3.2 LA GUERRA DEL FRANCÈS

Després d'aquesta llarga però necessària contextualització fins a arribar a l'inici de la Guerra del Francès, procediré a exposar breument la naturalesa del conflicte i el perquè és necessari continuar estudiant-lo.

Com s'ha pogut observar anteriorment, la situació a l'any de l'inici de la Guerra del Francès era nefasta, ens trobem amb una successió d'anys de males collites les quals van provocar greus crisis de subsistències i revoltes urbanes que van provocar una crisi política permanent³¹; el comerç colonial estava en plena crisi arran d'una desastrosa política exterior, que va provocar enfrontaments amb la potència marítima Anglaterra després del tractat de Basilea signat amb França que va provocar un fort augment de l'atur.

És en aquest difícil panorama quan l'octubre de 1807 se signa el tractat de Fontainebleau, un tractat entre Espanya i França pel qual les tropes napoleòniques podien

²⁹ Ferran SÀNCHEZ, *Les Guerres del Francès a la Catalunya central. 1793-1814*. Ed. Intercomarcals S.A. Sallent, 1988, p. 25.

³⁰ Josep FONTANA, Els conflictes. A: *Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 140

³¹ Rosa SERRA, La Guerra del Francès 1808-1814, *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 8-15.

penetrar en territori espanyol amb l'objectiu de conquerir Portugal i repartir-se'l, val a dir que “*Godoy somiava amb la corona dels Algarves*”³². Així doncs els exèrcits napoleònics es van apoderar de les principals places fortes i controlant les principals vies de comunicació amb el pretext de quedar-s'hi temporalment, però el fet és que no en marxaren. A més Napoleó es va veure beneficiat per les dissensions internes de la família reial espanyola, entre Carles IV i el príncep Ferran, com es pot observar amb l'anomenada conspiració de l'Escorial el 27 d'octubre de 1807. Napoleó va substituir la monarquia hispànica per al seu germà, Josep I Bonaparte, creant així un estat satèl·lit de l'Imperi francès.

Com a conseqüència d'aquests fets, veiem una gran desconfiança de la població envers els militars que es basava en l'odi tradicional al francès, basada en una llarga tradició d'enfrontaments, l'últim dels quals el de la Guerra Gran. A més, aquesta desconfiança es va veure agreujada per les accions violentes efectuades per l'exèrcit francès i les notícies del succeït a la cort de Madrid. Així doncs aquesta desconfiança es va fer palesa quan els francesos el 29 de març van ocupar Montjuïc i la Ciutadella amb el pretext d'anar cap a Cadis. Els incidents i aixecament es van iniciar amb un seguit d'enfrontaments locals i esdeveniments com la crema del paper segellat de Manresa³³.

Així doncs la Guerra del Francès, és d'una naturalesa molt complexa, la qual l'historiador Josep Fontana, descriu de la següent manera:

*“S'ha d'estudiar la Guerra del Francès com una suma de guerres diverses en què es barregen la resistència a la invasió francesa amb un seguit de respostes al malestar social provocat per la crisi en què es trobava l'Estat espanyol el 1808, per una banda; però també pels primers signes de revolta contra un model social caduc. Una visió en xarxa que consideri les diverses seqüències de casualitat que es poden donar al mateix temps entre aquestes tres guerres: la dels naturals del país contra els invasors francesos, la de les capes populars contra la política de la monarquia absoluta i la que enfrontaria sectors diversos dels estaments superiors en relació amb les modificacions que es volia introduir per restablir l'estat, però també per donar alguna satisfacció a les demandes populars de canvi per tal d'evitar una fractura social més greu”*³⁴.

³² Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007, p. 9

³³ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès. A: Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 148

³⁴ Josep FONTANA, *Les Guerres del Francès. A: La Guerra del Francès 200 anys després*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2013, p. 11-12.

També, una obra molt important per a la redacció del present treball, és la de Lluís M. de Puig titulada *Nació, crisi i revolució a 1808*³⁵, un estat de la qüestió que m'ha permès comprendre la dimensió dels esdeveniments i m'ha evidenciat les causes del perquè s'ha de seguir estudiant un conflicte que ja ha omplert rius de tinta: “*S’han de desmitificar moltes coses i donar-ho a conèixer*”³⁶. Segons Puig, a la Guerra del Francès hi ha tres temes fonamentals: la crisi de l’antic règim, el procés revolucionari i la qüestió nacional³⁷.

L’historiador Ramon Arnabat Mata, especialitzat en la crisi de l’Antic Règim a Catalunya, comparteix la visió de la complexitat del conflicte amb els historiadors prèviament exposats dient: “*Fou un fenomen complex que sotragà les relacions socials, el poder polític i militar, les bases econòmiques i les mentalitats*”³⁸.

³⁵ Lluís M. de PUIG, *Nació, crisi i revolució a 1808*. Sobre l’estudi de la Guerra del Francès a Catalunya davant la commemoració del bicentenari, *Annals de l’ Institut d’Estudis Gironins*, vol. 40, 1999, p. 227-255.

³⁶ *Ibidem*, p. 228

³⁷ *Ibidem*, p. 242

³⁸ Ramon ARNABAT, Presentació. A: *La guerra del Francès 200 anys després*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2013, p. 7.

4. CONTEXT FÍSIC I ECONÒMIC DE LA CIUTAT DE MANRESA

La ciutat de Manresa i els seus voltants, van jugar un paper estratègic i econòmic durant la guerra del Francès per la seva situació i el seu desenvolupament econòmic. En aquest apartat, la meua intenció és oferir una visió de com era la ciutat i en quines condicions es trobava. Per fer-ho em basaré en l'obra del geògraf Josep Oliveras Samitier³⁹, a més empraré diferents visions de viatgers il·lustres que van passar en algun moment per Manresa durant la guerra, com Rafael d'Amat i de Cortada conegut com el cinquè baró de Maldà, i de dos viatgers anglesos, Edward Hawke Locker i Sir John Carr. A més, per veure la situació econòmica utilitzaré l'exemple de l'empresari seder Ramon Brunet.

El 1808, Manresa era una ciutat emmurallada, que tenia una població, a inicis del segle XIX, de 8494 habitants i uns 2140 caps de casa⁴⁰, i que comptava amb una estructura econòmica prou prospera, fruit de més de mig segle de creixement. Tenia una important indústria dedicada a la seda, comptava amb diverses fàbriques de pólvora i tenia una alta producció de vi i aiguardent⁴¹. No obstant la ciutat com la resta del territori, es trobava immersa en una greu crisi, com ja he comentat a l'apartat anterior, provocada “*pel col·lapse del comerç colonial el va provocar l'erràtica política exterior del govern, que es va aliar amb Anglaterra contra França i, després, a l'inrevés*”⁴², i un seguit de males collites. Així doncs el col·lapse econòmic va provocar la pèrdua de comandes i l'augment de persones a l'atur que van dur a l'Ajuntament, mesos abans de l'esclat del conflicte, a crear una Junta de Caritat amb l'objectiu de donar pa i treball als ciutadans⁴³, a suplicar a l'intendent que s'apliqués el saldo positiu de l'administració de les carns a favor dels jornalers aturats, que s'emprenguessin obres públiques per donar feina als parats, com la millora del camí que unia Manresa amb Barcelona, i s'establís una sopa diària pels pobres

³⁹ Josep OLIVERAS, La ciutat de Manresa a l'època de la Guerra del Francès. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009.

⁴⁰ Joaquín SARRET, *Manresa en la Guerra de la Independència 1808-1814*. Caixa d'estalvis de Manresa, Manresa, 1986, p. 11; ⁴⁰ Josep OLIVERAS, La ciutat de Manresa a l'època de la Guerra del Francès. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 65

⁴¹ Jordi PINERO, Manresa en la Guerra del Francès: realitat i llegenda. *L'Erol*, núm. 98, Berga, 2008, p. 34

⁴² Jordi SARDANS, El patriotisme i la misèria de la Manresa de fa 200 anys. *El Pou de la Gallina*, núm. 233, 2008, p. 17

⁴³ Joaquín SARRET, *Manresa en la Guerra de la Independència 1808-1814*. Caixa d'estalvis de Manresa, Manresa, 1986, p. 13

que no poguessin treballar⁴⁴. Aquesta situació va provocar esdeveniments de revolta social i confrontació amb les autoritats durant la guerra, els quals analitzaré en els següents apartats.

La situació de la capital del Bages, és estratègicament molt important per la comunicació entre el Prepirineu i el litoral, de fet Manresa serà anomenada ja acabada la Guerra del Francès “la clau de la muntanya”⁴⁵, i també per les comunicacions que tenia entre ponent i llevant. També és important, com esmenta Josep Oliveras, que la majoria de camins eren de ferradura i per tant no eren aptes pels carros que només transitaven bé pels llocs planers⁴⁶. Fruit d’aquesta posició privilegiada, la ciutat era molt favorable al tràfec de productes tenint gran importància el gremi dels traginers.

També és important esmentar que l’estament eclesiàstic era molt nombrós, segons Oliveras, depassaven les dues-centes persones dedicades als oficis religiosos⁴⁷, fruit de ser un lloc de pelegrinatge on s’estigué Sant Ignasi de Loiola. Aquesta important presència d’eclesiàstics a la ciutat contribuï a introduir idees antifranceses a la població.

4.1 LA CORRESPONDÈNCIA MERCANTIL DE RAMON BRUNET COM A EXEMPLE DEL COL·LAPSE DE L’ACTIVITAT ECONÒMICA.

Aquesta correspondència mercantil ha estat analitzada bastament per l’historiador Lluís Virós i Pujolà en la seva obra *La invasió napoleònica i el col·lapse de l’activitat econòmica. L’exemple de l’empresari seder Ramon Brunet de Manresa*⁴⁸ també, en menor mesura, per Ferran Sànchez i Agustí a *Les Guerres del Francès a la Catalunya Central*⁴⁹, el qual diu: “Constitueix un document d’allò més important per a la història

⁴⁴ Josep OLIVERAS, La ciutat de Manresa a l’època de la Guerra del Francès. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d’Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 74

⁴⁵ *Ibidem*, p. 59

⁴⁶ *Ibidem*, p. 59

⁴⁷ *Ibidem*, p. 71

⁴⁸ Lluís VIRÓS, La invasió napoleònica i el col·lapse de l’activitat econòmica. L’exemple de l’empresari seder Ramon Brunet de Manresa. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d’Estudis del Bages. Manresa, 2009.

⁴⁹ Ferran SÀNCHEZ, Les Guerres del Francès a la Catalunya central. 1793-1814. Ed. Intercomarcals S.A. Sallent, 1988.

del comerç i de la indústria a la Catalunya Central al temps que és una ressenya ben interessant d'alguns dels esdeveniments ocorreguts entre 1787 i 1813"⁵⁰.

Ramon Brunet, en la seva correspondència mercantil s'identificava com a fabricant de "*mascadas*" o teixits de seda i estava especialitzat en el comerç colonial. Tenia un intermediari a Cadis, Magí Subirà, i un representant a Amèrica, a la ciutat de Veracruz. Ell mateix no es considerava una persona rica. Aquesta correspondència permet comprendre com funcionaven els negocis ultramarins i revela la situació econòmica que vivien els habitants i les empreses. Cal dir que Manresa hi havia una certa activitat industrial, "*el 1808 ja estaven ocupats tots els salts d'aigua del torrent de sant Ignasi*"⁵¹, i la que més pes tenia era la indústria sedera que comptava amb més de 30 tallers d'artesans seders i 1.200 telers en funcionament⁵², la qual en els anys progressius va deixar pas cotó, un sector en auge ja des d'abans de l'esclat de la guerra i que va provocar la reconversió de la producció de la seda al cotó.

Dins la correspondència mercantil sobresurt, pel seu contingut, una carta redactada el setembre de 1808 explica els fets ocorreguts des de l'inici de la guerra com la crema del paper segellat i les batalles del Bruc, per justificar la manera de fer l'enviament de mocadors i obvia la situació de revolta popular que es respirava a la ciutat l'estiu de 1808⁵³.

4.2 VISIONS DE VIATGERS AL SEU PAS PER MANRESA: EL BARÓ DE MALDÀ I ELS ANGELOSOS EDWARD HAWKE LOCKER I SIR JOHN CARR.

En aquest subapartat, introduiré les visions de tres viatgers que van passar per la ciutat de Manresa durant el transcurs de la Guerra del Francès. Aquestes aportacions són molt útils per poder radiografiar la Manresa de la guerra. Cal esmentar que si bé Rafael d'Amat i de Cortada és fill de la noblesa del país, els altres dos viatgers restants responen

⁵⁰ Ferran SÀNCHEZ, Les Guerres del Francès a la Catalunya central. 1793-1814. Ed. Intercomarcals S.A. Sallent, 1988, p. 122

⁵¹ Jordi SARDANS, El patriotisme i la misèria de la Manresa de fa 200 anys. *El Pou de la Gallina*, núm. 233, 2008, p. 17

⁵² Lluís VIRÓS, La invasió napoleònica i el col·lapse de l'activitat econòmica. L'exemple de l'empresari seder Ramon Brunet de Manresa. *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 222

⁵³ *Ibidem*, p. 226

a l'interès britànic pel desenvolupament de la Guerra que va anar oscil·lant durant la contesa.

Josep Oliveras, ha estudiat la visió que va tenir el Baró de Maldà al seu pas per Manresa quan es dirigia cap a Berga, el setembre de 1810, en un moment de relativa calma bèl·lica recollit en el volum XL del dietari *Calaix de Sastre*⁵⁴. Oliveras, ens adverteix que la seva visió “*seria ben diferent a la d'un pagès de la ciutat o a la d'un filador, perquè ell amb els diners (malgrat no ser gaire ric) i les coneixences ho tenia tot molt més planer per visitar els llocs*”⁵⁵.

L'estudi de les visions dels viatgers professionals anglesos ha estat estudiat per Daniel Yépez Piedra, un dels pocs historiadors que s'han endinsat en aquestes fonts. Yépez dona una visió de com van observar els britànics la Catalunya central i ens matisa que: “*Durant tota la guerra no hi va haver tropes britàniques en aquest territori*”⁵⁶. Al no haver-hi corresponsals la premsa britànica havia de treballar amb la part dels informes oficials o informacions privades no contrastades.

Una altra manera de rebre informació va ser amb els comentaris de John Carr, publicats en el seu llibre de viatges publicat el 1811, que tenia el nom de *Descriptive travels in the Southern and Eastern Parts of Spain and the Balearic Isles in the Year 1809*. En el seu viatge l'estiu de 1809, va percebre les conseqüències directes de la guerra i ens detalla les sensacions que provocava sobre la població local. Visità el monestir de Montserrat, el qual el va descriure amb molt detall, en un moment previ a l'ocupació del mariscal Suchet. També ens descriu el compromís dels eclesiàstics residents al monestir en la lluita contra els francesos i assenyala un grau de patriotisme no exclusivament voluntariós, ja que els religiosos tenien els seus propis interessos no solament espirituals sinó també materials⁵⁷.

Una altra visió és la que proporciona Edward Hawke Locker en la seva obra *Views in Spain* publicada per entregues entre 1823 i 1824. Va visitar Manresa la tardor de 1813 a entrevistar-se amb el baró d'Eroles i va visitar el monestir de què emfatitza la importància que té sobre les poblacions dels voltants. Locker va mostrar molt interès a conèixer la

⁵⁴ Josep OLIVERAS, La ciutat de Manresa a l'època de la Guerra del Francès. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 71

⁵⁵ *Ibidem*, p. 74

⁵⁶ *Ibidem*, p. 136

⁵⁷ *Ibidem*, p. 148

realitat de la capital abans de la guerra, tant amb la seva indústria com el paper que tenia a la zona i esmenta que la guerra havia arruïnat tota l'activitat econòmica⁵⁸.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 150-151

5. RESISTÈNCIES VERS L'INVASOR I EL PODER ESTABLERT I VIOLÈNCIES SOBRE LA POBLACIÓ

El poble després de la confusió inicial, va dur a terme una aferrissada resistència vers l'invasor, contra l'autoritat establerta i “contra un sistema social caduc i despòtic”⁵⁹; duent a terme una veritable revolta social. Val a dir que el paper de Manresa va ser clau durant tota la guerra -va ser la ciutat escollida pel general i governador civil interí des d'aquell moment, Lluís Lacy per proclamar la constitució de 1812, coneguda popularment com “la Pepa”- però especialment en la primera etapa, sent l'epicentre de l'aixecament contra els francesos, cosa que la va portar a ser un mite patriòtic durant tota la guerra i fins a l'actualitat.

En aquest apartat m'aproximaré a la Guerra del Francès des d'un punt de vista social, esbrinant quins van ser els mòbils de la resistència en contra dels francesos i quines institucions en sorgeixen. Tanmateix, treballaré els motius de les diferents revoltes ocorregudes durant la guerra a Manresa i voltants contra les autoritats establertes en forma d'avalots populars. També em disposaré a analitzar les violències que va patir la població.

5.1 MÒBILS DE LA RESISTÈNCIA

Segons Maties Ramisa, les causes de la revolució responen a varis motius, com la política intervencionista de Napoleó a la Península sota el pretext d'una aliança per envair Portugal -aquesta tesi és la més acceptada per la historiografia, també per la historiografia francesa, com ens esmenta el propi Ramisa-. La fidelitat a la dinastia legítima, les càrregues imposades pels francesos a les classes més baixes, la defensa de la independència del país, la defensa de les conviccions religioses tradicionals -amençades pel suposat ateisme dels invasor-, el desgovern i la desastrosa política exterior de Godoy per Catalunya sumats a les brutals caresties que vivia el camp català⁶⁰.

Josep Fontana aporta a la tesi de Ramisa, com a altre mòbil de la resistència, el desgovern produït arran del fet que són els reduïts de l'administració godoyista els

⁵⁹ Jordi ROCA, La Guerra del Francès: una història de revoltes socials, reformes impossibles, revolucions inesperades i mites nacionals. *Eines*, núm. 4, 2008, p. 162

⁶⁰ Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995, p. 82-83

encarregats de negociar i executar les ordres del govern satèl·lit de Madrid. Aquest fet fa que els que es sublevin ho fessin per la situació present, com pel desgast produït per la llarga etapa de mal govern de Godoy. És per aquest motiu que l'aixecament s'adreçà a uns i altres a la vegada⁶¹.

La tesi de Moliner va en consonància a l'exposada anteriorment per Josep Fontana i ens presenta una situació complexa, prenent en consideració fets ocorreguts també a la Península:

“Es barrejaren els problemes de la caiguda de Godoy, el destronament de Carles IV, els enfrontaments entre tropes franceses i espanyoles, els greus esdeveniments del 2 de maig madrileny, les abdicacions de Baiona i el destronament de Ferran VII. [...] El seguit d'avalots i moviments subversius produïts de maig a juny a tot el país tenen tant un sentit patriòtic, de lluita contra el francès, com revolucionari, contra l'Antic Règim”⁶².

A més Moliner, centrant-se en Catalunya, ens diu que el mòbil principal de la resistència és l'odi al francès, però també la defensa de la propietat i de la terra, juntament amb el dret tradicional davant les innovacions franceses i el suport a l'Església. Motivacions que podem observar amb la fórmula trinitària de defensa de la religió, rei i pàtria.

Altres autors, més relacionats amb la historiografia local com Assumpta Muset, afegeixen a les causes anteriorment exposades, raons basades en l'entorn més immediat de la societat: la defensa de la llar, la família i l'amenaça de violències i requisicions.

Aquests motius, exposats anteriorment, van anar *in crescendo* arran de l'aturada del comerç marítim i de les manufactures, que van provocar un augment de la conflictivitat social que va produir un èxode de les classes benestants -en el cas manresà sobretot a les ciutats de Solsona i Berga- que va incrementar encara més el buit de poder. Factors que també van ajudar a crear una atmosfera encara més revolucionària i van estimular la resistència, van ser els prejudicis econòmics -era el poble baix qui es va fer càrrec de pagar, pràcticament en la seva totalitat, la resistència durant la guerra fruit dels impostos cobrats per les Junes- i els estralls provocats per ambdós exèrcits al territori. Aquesta resistència es va materialitzar amb la col·laboració amb la guerrilla i l'evacuació de

⁶¹ Josep FONTANA, La Guerra del Francès. A: *Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 155

⁶² Antoni MOLINER, *La Catalunya resistent a la dominació francesa: la Junta superior de Catalunya (1808-1812)*. Edicions 62. Barcelona, 1989, p. 13-15

pobles i ciutats per evitar cooperar amb l'invasor i proporcionar el subministrament de queviures.

Segons Moliner, el patriotisme espanyol es barrejà amb el català perquè no són antitètics⁶³. En moltes fonts primàries es pot observar el concepte “pàtria” que tot i en ocasions es refereixi a Catalunya, sovint és utilitzat en el sentit de defensar Espanya. L'historiador Francesc Xavier Hernández, apunta que malgrat la mitificació de la guerra en clau nacionalista que acostuma a presentar una resistència monolítica del poble català contra els invasors napoleònics, aquesta no va ser del tot així, ja que hi va haver una política francesa filo-catalana que pretenia annexionar Catalunya a l'Imperi per construir un glacis de seguretat i que va contar amb adeptes coneguts com els afrancesats⁶⁴. A més pels sectors conservadors, entre ells destaca l'Església, la lluita a part dels francesos era contra les restes del “*despotisme godoyista*”⁶⁵ –havia introduït mesures desamortitzadors i els hi havia exigint impostos-. Però aquesta unió inicial de les capes altes de la societat en contra els invasors i els godoyistes -terme emprat per Fontana- s'aniran fracturant. Com diu Fontana: “*No es trigarà a veure com els defensors de la societat tradicional es preparen per fer una altra guerra per tal de combatre els sectors renovadors com es veu en les corts de Cadis*”⁶⁶.

Des de molt aviat els sectors reaccionaris van fabricar el mite que sostenia que els liberals eren uns mals patriotes, perquè els preocupaven més de fer la seva pròpia revolució que de lluitar contra els francesos, mentre que ells només es preocupaven d'expulsar l'enemic. Aquesta visió ha arribat fins a l'actualitat sense patir gaire modificacions, com esmenta Fontana, amb l'escola historiogràfica de l'Opus Dei⁶⁷.

Com he comentat anteriorment, el francès s'havia convertit en l'enemic històric, fruit d'una llarga tradició de conflictes, l'últim el de la Guerra Gran (1793-1795), que havia configurat una gran francofòbia en l'imaginari col·lectiu de la població⁶⁸. Molts textos contemporanis al conflicte reflecteixen el sentiment d'odi tradicional, sobreexcitat

⁶³ Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007, p. 33

⁶⁴ Francesc Xavier HERNÁNDEZ, “La Guerra del Francès és un conflicte estrany”, *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 38

⁶⁵ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès. A: Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 155

⁶⁶ *Ibidem*, p. 156

⁶⁷ *Ibidem*, p. 156

⁶⁸ Francesc Xavier HERNÁNDEZ, “La Guerra del Francès és un conflicte estrany”, *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 38

fruit dels estralls que feien les tropes napoleòniques sobre el terreny. El reverend Gaspar Fàbrega deixa palès aquest odi quant digué: “*Abans moros que gavatxos*”⁶⁹. Aquest odi contra el francès es pot constatar en moltes cançons contemporànies al conflicte, tanmateix aquest odi majoritàriament es troba en la figura de Napoleó.

5.1.1 ELS CATALANS VISTOS PER LES TROPES NAPOLEÒNIQUES

Múltiples historiadors entre els quals destacaré Maties Ramisa, Antoni Moliner i Josep Fontana, posen èmfasi en estudiar quina visió tenien les tropes napoleòniques dels catalans, cosa que ens pot aportar més informació sobre el clima d’hostilitat que patiren.

Segons Ramisa aquestes tropes tenien una visió d’una societat fanàtica i d’un gran coratge, derivat de l’ancestral orgull nacional i també del profund odi al francès⁷⁰. I que aquest caràcter, era fruit de l’aïllament amb altres països i l’escassa instrucció de la gent en les llums de la civilització. Els napoleònics també s’adonaren de la gran influència que jugava la religió i els sacerdots en aquest caràcter català. A més sovint diferenciaven els catalans entre els habitants de plana i costa –rics i de mentalitat més oberta- i els de muntanya –aspres i soferts-⁷¹. Els catalans també eren vistos com a gent activa, laboriosa i industriosa i emprenedora i els diferenciaven dels espanyols els quals eren vistos com a indolents i mandrosos; de fet també qualificaven els catalans d’enemics d’Espanya. El comissari de policia Beaumont de Brivazac qualificava Catalunya com a “*bonic volcà i paradís terrenal habitat per diables*”⁷².

Les aportacions de Moliner sobre aquest tema segueixen la línia de l’exposat anteriorment per Ramisa i destaca la afirmació del Baró de Fezenac: “*Els catalans detestaven qualsevol tipus de subjecció*”⁷³. A més afirma que els bonapartistes tenien la

⁶⁹ Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007, p. 32

⁷⁰ Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995, p. 382

⁷¹ *Ibidem*, p. 352-355

⁷² *Ibidem*, p. 350

⁷³ Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007, p. 31

impressió de tractar amb un poble fals, que es mostrava violent i cruel quant estava fort i dúctil quan se sentia dèbil⁷⁴.

El major Camilo Vacani descriu el territori de la Catalunya central com variat, aspre, però també fèrtil i els seus habitants com bel·licosos i treballadors i es mostra fascinat per la muntanya de Montserrat⁷⁵. Considerava Manresa com “*la residència dels insurrectes més fanàtics*”⁷⁶, cosa que els hi va provocar una forta animadversió cap a la ciutat que va ser incendiada fins a cinc vegades.

5.1.2 LA IMPORTÀNCIA DE LA PROPAGANDA

El paper de la propaganda, va jugar una gran importància durant el conflicte. Les esglésies es van convertir en centres de socialització del conflicte i es van convertir en un element clau en la exaltació de l’odi a l’enemic.

Antoni Moliner en la seva obra *Catalunya contra Napoleó. La Guerra del Francès 1808-1814* dedica un subapartat a la importància de la propaganda, aportant una gran quantitat de fons primàries. La literatura pamfletària, que ja es va difondre durant la Guerra Gran, però també mitjançant cançons, fullets, manifestos, la premsa periòdica entre d’altres van ser de summa importància per la difusió de les notícies i la transmissió de valors patriòtics⁷⁷. Per Antoni de Capmany, un dels grans il·lustrats catalans i espanyols, l’espasa i la ploma es complementen. Durant el transcurs del conflicte van aparèixer dotzenes de periòdics patriòtics però també els afrancesats van tenir periòdics a les ciutats ocupades.

Glòria Ballús⁷⁸, a partir de la perspectiva d’anàlisi dels primers treballs de Max Cahner, ha dut a terme un ardu treball endinsant-se al conflicte des de les cançons i aporta

⁷⁴ Antoni MOLINER, *La imagen de Francia y de su ejército en Cataluña durante la Guerra del Francés (1808-1814)*. A: *La imagen de Francia en España (1808-1850)*, Presses Sorbonne Nouvelle, Paris, 2017.

⁷⁵ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l’aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d’Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 17

⁷⁶ Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l’exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l’Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995, p. 383

⁷⁷ Antoni MOLINER, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Ed. Pagès. Lleida, 2007, p. 46

⁷⁸ Glòria BALLÚS, Les cançons patriòtiques a Catalunya durant la Guerra del Francès. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d’estudi El Bruc (l’Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008: bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011.

una mostra de les cançons a l'entorn de la Guerra del Francès. Ballús afirma que la cançó és un mitjà de comunicació estretament lligat a la vida de les persones i que serveix per expressar sentiments individuals i col·lectius, estats d'ànim i que també es poden utilitzar de forma col·lectiva. Les peces que aporta al llarg de l'article són una gran eina per veure l'esperit del poble i mostren la seva resistència. *"A partir d'aquesta etapa, les cançons patriòtiques tindran una gran importància com a mitjà per excitar i unir les masses revolucionaries"*⁷⁹.

5.2 LA CREMA DEL PAPER SEGELLAT, LA FORMACIÓ DE LA JUNTA I AVALOTS DURANT LA GUERRA

A tot el país abans de l'inici de la guerra -de maig a juny- es van produir es van produir un seguit d'avalots i moviments amb un clar component revolucionari, tant contra els francesos com contra l'Antic Règim, fruit d'un profund malestar contra les autoritats afrancesades, els rics i els cobradors d'impostos.

La crema del paper segellat el 2 de juny de 1808, és el tret de sortida de la insurrecció a la ciutat de Manresa. La visió positivista i erudita d'aquest fet recollit entre d'altres per Joaquín Sarret y Arbós⁸⁰, dona un fort protagonisme al poble el qual de manera unànime va recórrer la plaça de la vila i s'apoderà dels paquets de paper segellat vinguts de Barcelona, el cremà i va cridar proclames en favor del rei Ferran. Moliner ens diu que en realitat van ser les autoritats locals -els rectors Dr. Baltasar Rovís i Josep Crivillés- qui sortiren als balcons de la Casa de la Ciutat i enardiren la multitud cridant proclames en favor del rei Ferran, a més incideix en el fet que el paper segellat amb el nom de murat era gravat amb unes taxes més altes⁸¹. Segons com recull Jordi Sardans en un article a la revista *el Pou de la Gallina*⁸², la crema del paper segellat, segons l'historiador Lluís Soler, va ser atribuït a Riera, un líder popular. La tradició liberal ha dotat aquest acte d'un significat de rebel·lia i afirmació política davant la indecisió de les

⁷⁹ *Ibidem*, p. 231

⁸⁰ Joaquín SARRET, *Manresa en la Guerra de la Independencia 1808-1814*. Caixa d'estalvis de Manresa, Manresa, 1986, p. 21-22

⁸¹ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 21

⁸² Jordi SARDANS, El patriotisme i la misèria de la Manresa de fa 200 anys. *El Pou de la Gallina*, núm. 233, 2008, p.16

classes altes. Els gremis de la ciutat van substituir el nom de Murat per l'escut de Manresa des dels primer d'agost fins desembre de 1808 cosa que simbolitzava que el poder retornava a la ciutat davant l'absència del rei⁸³. En aquesta acció el poble hi jugà el paper més important. Hi van participar els treballadors que es trobaven amb una situació de misèria i que subsistien gràcies a les racions d'olla diària que donava l'ajuntament, els mateixos que, segons Moliner, posteriorment s'allistaren com a voluntaris al sometent per lluitar contra els francesos i per l'incentiu que els hi donaven, quatre rals diaris, pa i beguda⁸⁴.

Davant els fets i per calmar els ànims a instància de les autoritats es van reunir les famílies més benestants de la ciutat i van fer públic el reconeixement de Ferran VII i van demanar l'enrolament dels ciutadans per lluitar. Així dons el mateix dia 2 de juliol, es va crear la Junta de Govern i de Defensa al convent del Carme i que estava formada per representants dels convents, eclesiàstics i gremis a més de dels regidors de l'Ajuntament, l'alcalde i el governador⁸⁵. Malgrat el gran protagonisme del poble és clar, com afirma Moliner, que la direcció de la Junta Local va recaure en la gent benestant i sectors moderats de la societat.

Sobre el funcionament de les juntes, un precedent de les quals serien les Junes de Promotors de la Guerra Gran, el millor llibre al qual he tingut accés és *La Catalunya resistent a la dominació francesa (1808-1812)* d'Antoni Moliner. En els primers moments de la guerra es van constituir 18 Junes Supremes Provincials, els quals es trobaven fora de la legalitat vigent, ja que el dret espanyol no en preveia el seu establiment. Les Junes van assumir la sobirania en nom del poble per conservar la monarquia de Ferran sense reconèixer les abdicacions de Baiona. Moltes d'aquestes juntes van néixer per pressió popular -poble baix- però va ser el poble qui va recorre al poble alt perquè els representés. Moliner ens esmenta que les Junes són institucions revolucionàries, ja que es proclamen sobiranes i basen la seva autoritat en la legitimitat popular, i per tant tenen facultats legislatives, polítiques i fiscals, a més de les pròpiament militars. Però alhora són contrarevolucionàries, ja que actuen com a element de control de l'alçament popular en defensa de l'Antic Règim obligant a pagar rendes, drets senyorials⁸⁶.

⁸³ Antoni MOLINER, La crema del paper segellat. *El Pou de la Gallina*, núm. 233, 2008, p. 17

⁸⁴ *Ibidem*, p. 17

⁸⁵ *Ibidem*, p. 17

⁸⁶ Antoni MOLINER, *La Catalunya resistent a la dominació francesa: la Junta superior de Catalunya (1808-1812)*. Edicions 62. Barcelona, 1989, p. 17

Cal assenyalar que a diferència d'altres localitats a Manresa no es van produir atacs a gent rica i propietaris de la ciutat. La Junta de Manresa el 8 de juny va llençar la idea de crear un organisme superior a nivell de tot Catalunya, proposta que va recollir Lleida el dia següent. El representant de la Junta de Manresa va ser M. Torrent, el qual es va desplaçar a Lleida on el 18 de juny es va constituir la Junta Superior que contava amb 12 diputats sota la presidència de Jeroni M. de Torres. Des del 24 d'octubre de 1809 fins al març de 1810, Manresa fou la seu de la Junta Superior del Principat de Catalunya, per la qual cosa esdevenia la capital de la Catalunya revoltada contra l'invasor. Aquesta Junta va actuar de manera independent durant la guerra.

Durant el conflicte, a Manresa, veiem veritables revoltes socials, com la que es va produir els dies 3 i 4 de juliol, on a les vuit del vespre van ser assassinats el governador de la ciutat Francesc Codony i un francès i dos civils acusats d'afrancesats, a més l'alcalde va fugir de la ciutat i va ser empresonat a Guissona, els dos eren clars addictes al general Ezpeleta. Aquests assassinats van ser comesos per un grup de 13 persones i van culminar el dia següent amb la separació de la Junta de dos dels seus membres J. Antoni Llisach i J. Bta. Vilaseca, ambdós regidors de la ciutat i va ser sufocat pel capità guerriller Francesc Riera qui va empresonar els culpables dirigits per Pere Baliellas, el qual va intentar canviar la composició de la Junta de Govern en nom del "poble baix", i va constituir una nova Junta. El deu de juliol es tornaren a repetir avalots amb el resultat d'un mort i dos ferits⁸⁷. Segons Ferran Sànchez, historiador que ha treballat sobre història local, aquests fets, els quals qualifica de bullangues, van ser perpetrats pels sometents Antoni Giralt i Joan Amorós amb el motiu de culpar-los d'afrancesament. El motiu d'aquest fet eren d'un clar component de revolta social, ja que es deia que els rics deixaven les penes pels pobres, referint-se als impostos i intitulant-se com a representat del poble baix va fer proclames perquè el poble s'apoderés dels delmes i va sol·licitar entrar a formar part de la Junt – segons els contemporanis aquests fets van ser qualificats com "*los meses de la revolución*"-⁸⁸.

Durant el final de març i principis d'abril de 1810, coincidint amb l'estada dels francesos a la ciutat de Manresa, als pobles del corregiment veiem protestes ciutadanes

⁸⁷ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 35

⁸⁸ Ferran SÀNCHEZ, *Les Guerres del Francès a la Catalunya central. 1793-1814*. Ed. Intercomarcals S.A. Sallent, 1988, p. 93

per les vexacions que rebien per part dels soldats i les tropes que s'apropriaven de les collites, els ramats a més del pagament d'impostos a la Junta. A més al juny de 1810 també succeïren a Manresa aldarulls amb el sometent pels robatoris de pa i vi i el 8 de novembre de 1811 a la ciutat de Manresa veiem problemes contra les quintes amb l'arribada d'anònims signats per "Tigres de Catalunya" o "lo tigre de los catalans", una mena de societat secreta que acusava la Junta de complicitat amb la situació i criticaven la ineficàcia de l'exèrcit que havia "abandonat" el poble⁸⁹. Sánchez afegeix que el cobrament de delmes també motivà la polèmica el 1811, ja que pagava mig delme a la Junta per despeses de guerra i a part seguia pagant delmes als senyors que paradoxalment servien per defensar els serfs en cas de guerres⁹⁰.

5.3 VIOLÈNCIES CONTRA LA POBLACIÓ

A partir de les obres d'Assumpta Muset, Ferran Sánchez, Antoni Moliner o Josep Oliveres, els quals han treballat el grau de destrucció i violència que va patir la població. Esmentaré els fets més importants que va viure la ciutat de Manresa i els seus voltants, en relació a les violències.

Manresa i els seus voltants van ser especialment castigats per l'invasor, Manresa va patir cinc incursions franceses entre 1810 i 1812. El 16 de març de 1810, va ser el primer cop que els francesos, comandats pel general italià Pinó, van entrar a la ciutat, una ciutat on només hi restaven els vells i els impeditos. El 5 de novembre la ciutat, aquest cop abandonada pels seus habitants, va tornar a ser envaïda, aquest cop pel mariscal McDonald, el qual va ordenar cremar la ciutat, el resultat va ser d'unes 50 cases, el saqueig d'edificis i l'ajusticiament de tres persones al balcó de l'ajuntament, segons Moliner⁹¹ els ajusticiats foren el jove Nadal i Marià Ubach.

La següent incursió francesa del 30 de març de 1811, va ser la més devastadora. El general McDonald va reduir la ciutat a cendres, segons l'informe oficial recollit en

⁸⁹ Antoni MOLINER, *La Catalunya resistent a la dominació francesa: la Junta superior de Catalunya (1808-1812)*. Edicions 62. Barcelona, 1989, p. 53-57

⁹⁰ Ferran SÀNCHEZ, *Les Guerres del Francès a la Catalunya central. 1793-1814*. Ed. Intercomarcals S.A. Sallent, 1988, p. 92

⁹¹ Antoni MOLINER, *La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 39

l'obra de Sarret i Arbós van ser cremades de 700 a 800 cases⁹². Tanmateix Moliner matisa que actualment se sap que les cases afectades pel foc van ser 428⁹³. A més McDonald va permetre el saqueig i la profanació de temples, el pillatge i la violació de les poques dones que no havien marxat. Aquest fet i els altres incursions, ha estat molt treballat per Josep Oliveras, el qual es menta que sembla com si l'incendi no hagués estat planificat i va ser fruit del saqueig dels soldats. En aquest cas els temples i els convents van ser respectats. A més Oliveras ens informa que sembla que les tropes patriòtiques del brigadier Pedro Sarsfield va contemplar l'incendi quedant-se expectant⁹⁴.

Les tropes franceses també van entrar el 23 de juliol de 1810 i van dur a terme saquejos. L'últim incident va ser produït per les tropes del general Deacen entre el 15 i el 19 de novembre i sembla que les tropes furioses per no trobar queviures durant el saqueig van incendiar algunes cases. A més van incendiar els molins polvorers.

A part de la ciutat de Manresa els pobles del voltant també van patir la mateixa sort fruit de l'aplicació per part dels francesos de l'estratègia de la terra cremada. Assumpta Muset ens recull els fets ocorreguts als pobles montserratins al seu llibre *Economia, societat i cultura al Bruc i als seu entorn al començament del segle XIX*. Muset informa que els saquejos de cases, crema de nuclis urbans, la destrucció de camps, el pillatge, la profanació i vexació dels llocs sagrats van deixar una empremta molt profunda i dolorosa en aquests pobles⁹⁵. Les accions més destructives i traumàtiques pel seu significat van ser les ocupacions del monestir de Montserrat entre els anys 1811 i 1812, en les quals van dur a terme com a venjança saquejos i profanacions.

A més Muset ens diu: “*La guerra als pobles montserratins es va confondre amb una lluita paral·lela de caràcter intern contra el pagament de les rendes eclesiàstiques i feudals. Era el context idoni per deixar de pagar-los*”⁹⁶.

⁹² Joaquin SARRET, *Manresa en la Guerra de la Independència 1808-1814*. Caixa d'estalvis de Manresa, Manresa, 1986, p. 176

⁹³ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 39

⁹⁴ Josep OLIVERAS, L'incendi de Manresa del 1811. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 215-219

⁹⁵ Assumpta MUSET, *Economia, societat i cultura al Bruc i al seu entorn al començament del segle XIX*, Abadia de Montserrat, Barcelona, 2009, p. 86-87

⁹⁶ *Ibidem*, p. 103

6. ELS PRINCIPALS FETS BÈL·LICS: LES BATALLES DEL BRUC

En aquest apartat em disposaré a analitzar la Guerra del Francès a la Catalunya central des d'una perspectiva militar, segurament la més desenvolupada per la historiografia ja des de la contemporaneïtat de la guerra. Per aquestes terres van circular des del primer moment un gran nombre de sometents, miquelets, representants de l'exèrcit regular patriòtic i les diferents columnes napoleòniques fruit de la importància estratègica de la zona per controlar l'interior del país.

Així doncs, malgrat la gran activitat bèl·lica de la zona, únicament analitzaré les batalles del Bruc, les quals van jugar un paper destacadíssim pel transcurs de la guerra, ja que va suposar la primera derrota de l'exèrcit napoleònic. Així Manresa es va convertir en *“la restauradora d'Espanya i d'Europa”*⁹⁷, dotant-la d'una atmosfera mítica. A més analitzaré els cossos de miquelets i sometents, els quals van jugar un paper cabdal durant la guerra i la composició de l'exèrcit napoleònic. A més em disposaré a diferenciar els diferents cossos que van lluitar a la guerra, sometents, miquelets, exèrcit regular i les columnes napoleòniques.

6.1 SOMETENTS, MIQUELETS, EXÈRCIT PATRIÒTIC I EXÈRCIT NAPOLEÒNIC

Els insurrectes dugueren a terme una guerra de desgast de tipus defensiu, atacant sense cessar els destacaments imperials i els petits combois de subministrament. Ramisa ens esmenta que els napoleònics no solen fer distincions entre l'exèrcit regular i els cossos irregulars del bàndol patriòtic⁹⁸. La Guerra del Francès doncs esdevingué una guerra de guerrilles. Antoni Moliner ens defineix el terme guerrilla com a *“terme que serveix per designar al grup d'homes que usa tàctiques militars “irregulars” en un conflicte bèl·lics”*⁹⁹. A Catalunya, com a la resta d'Espanya, es van organitzar esporàdicament les guerrilles formades per pagesos,

⁹⁷ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 27

⁹⁸ Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995, p. 46

⁹⁹ Antoni MOLINER, La articulació militar de la resistència: la guerrilla, *Trocadero*, núm. 20, 2008, p. 46

sectors populars de les ciutats, frares, capellans i bandolers que van formar partides de gran mobilitat que comptaven amb el suport de la població i coneixien el terreny¹⁰⁰.

La resistència catalana va ser difícil de controlar tant per l'invasor com per l'exèrcit regular, que no aconseguí integrar-la. Els catalans van preferir combatre a la seva manera sota la direcció de líders locals. Fontana ens esmenta: "*A Catalunya terra de bandositats -bandolers, miquelets, sometents, guerrillers antiborbònics- era lògic que es donés lloc a aquesta mena de mobilitzacions amb una participació social molt alta*"¹⁰¹. Ocasionant un greu problema de reclutament i també el de la deserció, la qual podia haver arribat a afectar al voltant d'un 10 o 20% dels efectius totals¹⁰², xifra que Francesc Serra i Sellarès eleva a entre un 20 i un 30% a tota Catalunya¹⁰³. La Junta de Manresa el 9 de novembre de 1810 va publicar un ban amb el qual volia combatre l'absentisme dels sometents amb l'amenaça de ser enviats a fer el servei militar durant dos anys¹⁰⁴.

Segons Moliner, sometents i miquelets s'han confós entre ells amb les formes tradicionals d'organitzacions militars. El sometent era el cos de defensa més arrelat a Catalunya, malgrat ser abolit l'any 1714 i restaurat durant la Guerra Gran, actuava amb proximitat a la seva zona i era convocat a toc de campana en els moments de perill, s'utilitzà de forma sistemàtica per combatre els francesos entre els anys 1808 i 1811. Els soldats que formaven part d'aquestes companyies s'havien de presentar els diumenges a les poblacions on hi havia la seu del sometent per tal de rebre instrucció. Cada soldat en el moment d'ingressar a la companyia una arma, una o dues pedres de guspira, una flassada, unes espardenyas, una agulla, una carbassa, un sarró i una camisa¹⁰⁵. Assumpta Muset, ens diferencia els grups de paisans armats del sometent malgrat que adverteix que

¹⁰⁰ Rosa SERRA, La Guerra del Francès 1808-1814, *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 13

¹⁰¹ Josep FONTANA, *La Guerra del Francès*. Pòrtic. Barcelona, 2007, p. 33

¹⁰² Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995, p. 429

¹⁰³ Francesc SERRA, La Guerra del Francès al Pla de Bages i la conca del Cardener. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 121

¹⁰⁴ Rosa SERRA, La Guerra del Francès 1808-1814, *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 13

¹⁰⁵ Francesc SERRA, La Guerra del Francès al Pla de Bages i la conca del Cardener. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 116

és molt complicat diferenciar-los, aquests eren grups de pagesos d'un poble o vila que eren reclutats i dirigits per algun notable o clergue local¹⁰⁶.

Els miquelets eren una guerrilla paramilitar, formada per mercenaris i voluntaris reclutats arran de les autoritats locals o les Junes de guerra. Els seus components eren elegits entre els més joves i més ben dotats i eren reclutats per accions especials o per reforçar les tropes regulars. El seu moviment era molt similar al de l'exèrcit. Als inicis de la guerra la Junta Superior de Catalunya volia reclutar 40000 homes voluntaris repartits en 40 terços de miquelets però només es van presentar 21222 homes els quals van ser repartits en 28 terços¹⁰⁷.

A més van existir les que Ramisa qualifica de partides guerrilleres autèntiques, les quals en aparença eren organitzacions que semblaven més estables i disciplinades que les milícies corregimentals, i que gaudeixen de millor reputació. Aquestes eren integrades per voluntaris amb un fort pensament patriòtic radical, procedents de les dispersions de l'exèrcit, de la falta de treball o del rebuig a la quinta¹⁰⁸.

Durant la guerra també va operar un exèrcit regular Espanyol primer i després angloespanyol que teòricament estava sota l'autoritat del govern central i de la Junta del Principat, aquest estava compost per les restes de les antigues guarnicions i per regiments vinguts d'altres províncies. Estaven dirigits per comandaments professionals i que era rellevat per mitjà de les quintes i que coexistí amb unitats de voluntaris i de reserva sovint de dependència corregimental, cosa que feia que fos un conglomerat inestable i poc disciplinat¹⁰⁹.

Finalment durant la guerra trobem l'exèrcit napoleònic, la diversitat d'aquest, ha estat àmpliament treballada pels autors Maties Ramisa i Antoni Moliner. La seva composició era força heterogènia, ja que els seus integrants provenien de moltes nacions. En ell tropes d'elit es barrejaven amb batallons reclutats forçosament els quals calia

¹⁰⁶ Assumpta MUSET, *Economia, societat i cultura al Bruc i al seu entorn al començament del segle XIX*, Abadia de Montserrat, Barcelona, 2009, p. 65

¹⁰⁷ Antoni MOLINER, La articulació militar de la resistència: la guerrilla, *Trocaire*, núm. 20, 2008, p. 53

¹⁰⁸ Maties RAMISA, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1995, p. 435

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 420

vigilar molt perquè eren propensos a la deserció. Trobem soldats francesos, regiments italians, napolitans i westfalians¹¹⁰.

6.2 LES BATALLES DEL BRUC

Les batalles del Bruc ocorregudes els dies 6 i 14 de juny de 1808, van suposar les primeres derrotes del poderós exèrcit napoleònic al territori i van servir de pretext per una onada de fervor patriòtic accentuada pel fet que foren els sometents, el poble, qui els foragità. Més enllà dels combats el Bruc va esdevenir un mite que ha arribat fins als nostres dies i que ha estat objecte de litigis entre ciutats -Manresa i Igualada- per atribuir-se els mèrits de la batalla del Bruc cosa que va contribuir a deformar la realitat, una realitat que la historiografia actual ha intentat reconstruir. Tanmateix en aquest subapartat em fixaré únicament amb el component bèl·lic de les batalles del Bruc i n'analitzaré les diferents visions historiogràfiques entre les quals en destacaré la de Marc Sellarès, la d'Antoni Carner i la d'Antoni Moliner.

6.2.1 LA PRIMERA BATALLA DEL BRUC

El 4 de juliol el general Duhesme, el qual *“és indubtable que es va enriquir espoliant Barcelona”*¹¹¹, va fer partir dues columnes de la capital catalana. La primera, dirigida per Chabran, s'havia de dirigir en direcció Tortosa i la segona, dirigida per Schwartz, s'havia de dirigir cap a Lleida i Saragossa i s'havia de detenir inicialment al monestir de Montserrat per comprovar sospites de caràcter militar i a continuació havia de dirigir-se a Manresa per castigar als promotors de la crema del paper segellat, del 2 de juny, destruir els molins polvorers de la ciutat davant la negativa d'enviar pólvora a Barcelona i imposar una important multa de 75000¹¹² francs en contribució de guerra¹¹³. La columna dirigida pel general Schwartz comptava amb 3800 soldats i estava formada

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 18

¹¹¹ *Ibidem*, p. 48

¹¹² Joaquín SARRET, *Manresa en la Guerra de la Independencia 1808-1814*. Caixa d'estalvis de Manresa, Manresa, 1986, p. 33

¹¹³ Marc SELLARÈS, Les batalles del Bruc. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008. Bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011, p. 285

per “*dos batallons francesos, un batalló napolità, una companyia de cavalleria italiana i dos canons*”¹¹⁴.

El dia següent, Schwartz es va aturar a Martorell a causa de la pluja, cosa que va donar més temps per preparar l'organització de la defensa per part dels diferents sometents de les localitats veïnes vingudes per fer front a l'exèrcit napoleònic. El dia 6 de juny la columna de Schwartz va arribar a la població del Bruc on van ser rebuts amb alguns trets disparats per paisans a boca de canó des de darrere dels matolls¹¹⁵. Els francesos continuaren sense massa conseqüències fins que arribaren a can Massana on es van trobar amb els combatents desertors de Barcelona i “*es va desencadenar la matança*”¹¹⁶, seguidament els combatents patriòtics es van retirar al turó més alt per preparar una segona escomesa que va provocar la divisió dels guerrillers en dos grups. Tanmateix els francesos van aconseguir ocupar la muntanya de can Maçana, però en aquell moment arribaren reforços de Santpedor i Sallent, uns cent homes, un d'ells Isidre Lluçà -possiblement un dels soldats desertors de Barcelona-, repicant un timbal de la Congregació dels Dolors de Santpedor, cosa que va fer pensar als invasors que venien reforços del regiment espanyol d'Extremadura que estava estacionat prop de Cervera, i va desencadenar una fuga vergonyosa de les tropes napoleòniques que van ser perseguides fins a tocar de Molins de Rei i al passar per Esparreguera els veïns els tiraren tota mena de coses¹¹⁷.

Segons Sellarès les tropes catalanes estarien formades com a màxim per 2000 homes, però ens adverteix que mai n'haurien coincidit més de 1600 al camp de batalla. La batalla es va saldar amb encara no una desena de morts en el bàndol patriòtic¹¹⁸. En canvi en el bàndol napoleònic hi hagué unes 450 baixes i centenars de ferits¹¹⁹ i Moliner

¹¹⁴ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 24

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 25

¹¹⁶ Marc SELLARÈS, Les batalles del Bruc. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008. Bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011, p. 285

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 286

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 287

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 287

afegeix que també van perdre dos canons i una caixa que va prendre el sometent de Santpedor¹²⁰.

Hi ha diversos debats historiogràfics oberts, el primer és sobre el grau d'influència que tingueren les tropes regulars que havien desertat de Barcelona i el pes que van tenir les tropes mercenàries suïsses del regiment Wimpffen a la batalla.

Antoni Carner, dóna una importància capital als 24 homes del regiment Wimpffen, els quals estaven comandats pel tinent Francisco Krutter i que feien feina de policia a la ciutat d'Igualada. Aquests esmenta Carner que van ser forçats a vestir-se de pagès i que van ser ells qui van imposar la disciplina necessària per vèncer a l'invasor¹²¹, i que es va silenciar el seu pes per no trencar l'encís d'aquell fet:

*"Sembla com si hom volgués silenciar sistemàticament la cooperació dels suïssos. Per què? Potser per a no trencar l'encís d'aquell aire de llegenda que d'antuvi hom volgué donar a aquells dos fets d'armes, lloats talment com miracles. És clar que la intervenció de la tropa suïssa no tenia res de miraculosa. Era gent d'armes que complia el seu deure i res més"*¹²²

Tanmateix des del punt de vista de Sellarès, el mèrit de la direcció de la batalla és compartit per diversos cabdills experimentats dels grups de voluntaris i sometents i assenyala els possibles errors que va tenir Schwartz: *"Els errors de Schwartz van ser no reconèixer el terreny per la infanteria lleugera, la manca de decisió que li feu reservar excessius efectius i donar el combat per guanyat abans d'hora"*¹²³.

A més ens esmenta que el pes numèric que van tenir les tropes suïsses juntament amb els desertors espanyols, no arribarien a representar el 2% del total de la tropa i en cap cas van tenir la possibilitat de dirigir els combatents¹²⁴.

Un altre factor important va ser la fabricació de bales de ferro, conegudes amb el nom de bales còniques, inventades per Manuel Casaña. Aquestes estaven fetes amb claus

¹²⁰ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 26

¹²¹ Antoni CARNER, *Les tropes suïsses a Catalunya durant la guerra "de la independència"*. Rafael Dalmau. Barcelona, 1976, p. 9

¹²² *Ibidem*, p. 23

¹²³ Marc SELLARÈS, Les batalles del Bruc. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008. Bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011, p. 287

¹²⁴ *Ibidem*, p. 287

de ferrar les cavalleries i barres de cortines, perquè s'havia esgotat l'estany i el plom i permetien perforar les cuirasses franceses¹²⁵.

En aquesta batalla és quan s'identifica el mite del timbaler del Bruc, que adquirirà un major ressò després de la segona batalla del Bruc. Segons estudis fets sobre el terreny fets pel mateix Marc Sellarès i investigadors de la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona, és possible que la llegenda prengué sentit fruit del particular eco de la muntanya de Montserrat¹²⁶.

6.2.2 LA SEGONA BATALLA DEL BRUC

Aquesta batalla és la menys estudiada de les dues, malgrat que hi ha un consens generalitzat dins la historiografia que militarment va ser la més important. Tanmateix Sellarès ens esmenta que simbòlicament va ser més important la primera perquè “*va desencadenar la revolta popular contra l'invasor*”¹²⁷.

Després de la derrota del dia 6 Duhesme va fer que la columna de Chabran es dirigís cap a Manresa a efectuar una nova expedició de càstig. Aquesta columna comptava amb uns 5000 soldats francesos els quals arribaren al Bruc a la tarda del dia 14. Les tropes catalanes s'havien reforçat amb quatre tropes de voluntaris de miquelets comandades per Joan Baget i Pàmies i també per la companyia de terços suïssos de Wimpffen estacionats a Cervera¹²⁸, aquests també van ser obligats a vestir-se de pagès, i anaven millor armats, ara comptaven amb quatre canons d'artilleria.

Chabran va dividir en dues columnes l'exèrcit, una pujà per la nova carretera del Bruc i l'altre per la carretera de Collbató. A la tarda va arribar la primera columna amb “*21 carros coberts i diversa artilleria*”¹²⁹, aquests van ser obligats a retrocedir arran de

¹²⁵ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 31

¹²⁶ Agència Catalana de Notícia, *Trobat el suposat lloc on el Timbaler del Bruc va tocar el tambor per foragitar els francesos*, CCMA, 2 de juny de 2013, <https://www.ccma.cat/324/Trobat-el-suposat-lloc-on-el-Timbaler-del-Bruc-va-tocar-el-tambor-per-foragitar-els-francesos/noticia/2128594/> [en línia]. Dada de la darrera consulta: 24 de maig de 2019.

¹²⁷ Marc SELLARÈS, Les batalles del Bruc. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008. Bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011, p. 287

¹²⁸ *Ibidem*, p. 288

¹²⁹ *Ibidem*, p. 289

les canonades fins a can Pasqual. L'altra columna va arribar fins can Maçana on malgrat avançar eren un blanc fàcil pels canons catalans, finalment es van retirar cap a Barcelona. Les baixes d'aquesta batalla en el bàndol patriòtic va ser similar als de la primera batalla, a les files franceses segons Sellarès van patir 450 morts¹³⁰, en canvi per Moliner els francesos van perdre 800 homes entre morts, ferits i presoners i durant la retirada van deixar els seus canons, fusells i carros¹³¹.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 289

¹³¹ Antoni MOLINER, La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 30-31

7. CONCLUSIONS

Com s'ha pogut observar en el transcurs del present treball, la Guerra del Francès va ser un fenomen bèl·lic molt complex i que malgrat els nous treballs publicats arran del bicentenari de la contesa el 2008, encara resta molta feina en àmbits de perspectiva de gènere o sobre la societat. En aquest treball he intentat acotar la meua recerca, com he mencionat a la introducció, a la Catalunya central i en particular Manresa i rodalies, un espai importantíssim en totes les etapes de la Guerra, i que encara actualment, han deixat petjada en l'imaginari col·lectiu de la zona mitificant esdeveniments o capitosts guerrillers. Exemple en serien entre d'altres, la llegenda del timbaler del Bruc, la qual ha transgredit el mateix espai geogràfic de la Catalunya central i és ben conegut per la majoria de la població del país o també la desmitificació del capitost guerriller Mansuet -tema que no he treballat en el present treball-.

La Guerra del Francès s'ha de contextualitzar dins una dinàmica de profunds canvis socials i ideològics, crisi de l'Antic Règim i d'enfrontaments constants entre potències com s'ha pogut observar en el de la Guerra Gran, la qual juga un paper importantíssim tant en el camp cultural, l'odi al gavatx, com en el tema de l'organització del territori, amb el precedent del moviment juntista -el qual va organitzar políticament i militar la resistència als territoris no ocupats per les tropes napoleòniques- o la reinstauració del cos dels sometents. Així com el gris panorama que predomina d'ençà de la fi d'aquest conflicte fins a l'inici de la Guerra del Francès, amb entre d'altres qüestions el conflicte amb Anglaterra, la davallada del comerç i la paralització de la indústria, les crisis de subsistències que es viuen al territori, o el greu malestar envers el govern de Godoy.

Durant el transcurs del treball, he recollit les visions de diversos historiadors que han tractat el tema tant des d'un punt de vista del conjunt de Catalunya com també des d'un punt de vista local. Des del punt de vista més nacional m'agradaria destacar les aportacions d'autors tan reconeguts com Josep Fontana, Antoni Moliner o Maties Ramisa, les visions dels quals, m'han aportat una panoràmica en conjunt del conflicte i des de diferents punts de vista, com el cas de Ramisa aproximant-s'hi a partir de la documentació francesa, o Moliner i Fontana inserint el territori com el que és un espai històricament disputat entre potències tant per les seves dinàmiques internes com pel glacis de seguretat que suposava entre ambdues. Aquestes visions de conjunt m'han estat de gran ajuda per

poder copsar unes dinàmiques que tot i les seves particularitats es reproduïxen en el conjunt del país i que són imprescindibles per endinsar-se en un context local. Des del punt de vista local penso que aportacions com les d'Assumpta Muset, en el cas del Bruc, les de Ferran Sànchez, per tota la Catalunya central, Joaquin Sarret, aportació del qual ha esdevingut imprescindible per acostar-se al cas de Manresa, entre molts d'altres, m'han ajudat a poder veure les dinàmiques particulars del territori tant a nivell d'organització com a nivell de pensament de la societat.

És indubtable que la ciutat de Manresa i els seus voltants van jugar un paper de primer ordre en aquest conflicte, a nivell ideològic, econòmic i també per la seva importància estratègica. I van patir-ne les importants conseqüències del conflicte, com s'ha pogut observar amb els recurrents saquejos, incendis i contribucions i que van obligar al territori a haver de refer-se pràcticament *ex novo*. A més, he intentat apropar-me al conflicte a partir de noves aportacions i punts de vista, com la propaganda, la correspondència de comerciants, com és el cas de Ramon Brunet, cançons, visions de viatgers, tant locals com de fora del territori, els quals van viure en primera persona els conflictes, com els exemples del Baró de Maldà, John Carr o Edward Hawke Locker, o les visions de les tropes invasores.

Aquest treball he emfatitzat les visions que han tractat el conflicte des d'una perspectiva social i militar. Intentant veure quines eren les raons dels ciutadans per oposar-se o no a la invasió, veure el perquè de les revoltes socials i contra qui anaven dirigides, i també veure els principals fets bèl·lics de la zona, en particular les batalles del Bruc. Penso que en un conflicte tan complex aquestes perspectives no són les úniques, tanmateix per l'extensió delimitada de l'espai del treball i el temps no m'han permès endinsar-me en altres qüestions que també són del meu interès i que m'agradaria reprendre més endavant com el cas dels afrancesats, el moviment juntista des d'un punt de vista global del territori català, el projecte polític de la França napoleònica per Catalunya, entre d'altres.

Penso que actualment, encara s'han de desmitificar moltes accions de la Guerra del Francès, que han calat profundament en l'imaginari col·lectiu de la població bagenca i que encara avui perduren. En relació a aquesta desmitificació i a les constants alteracions que es produeixen de la història, citaré a Marc Sellarès Cots, el qual en la seva comunicació sobre les batalles del Bruc diu: "*Aquesta senzilla deformació de les batalles del Bruc fa pensar en lo fràgil i manipulable que es la història, i que probablement si*

furguéssim una mica en la història del nostre País trobaríem altres exemples que ens farien replantejar moltes coses”¹³².

En els propers anys -i això no és únicament pel cas de la Catalunya central-, crec que s’ha de seguir estudiant el conflicte, projectant una recerca de futur a partir de fonts inèdites que encara no han estat analitzades i que esperen veure la llum en arxius locals o estrangers, en aquest sentit penso que la feina efectuada per Maties Ramisa o Antoni Moliner entre d’altres és la línia a seguir. A més penso que hi ha temes en els quals s’hi ha de seguir aprofundint com per exemple el de la propaganda, ja que aporta molta informació sobre com vivia el conflicte la societat, o els sumaris judicials de les poblacions en conflicte, entre molts altres temes.

Per finalitzar m’agradaria donar les gràcies al doctor Jordi Roca Vernet, el qual m’ha tutoritzat el present treball, m’ha aportat molta informació sobre el tema tractat i m’ha resolt molts dels dubtes que m’anaven sorgint durant la redacció del treball. També agrair a la meua família i amics pel suport i la paciència que han tingut en mi dia rere dia. Moltes gràcies a tots.

¹³² Marc SELLARÈS, Les batalles del Bruc. A: *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d’estudi. El Bruc (l’Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008. Bicentenari de les batalles del Bruc. Catarroja: Editorial Afers, 2011, p. 293

8. BIBLIOGRAFIA

AGÈNCIA CATALANA DE NOTÍCIA, *Trobat el suposat lloc on el Timbaler del Bruc va tocar el tambor per foragitar els francesos*, CCMA, 2 de juny de 2013, <https://www.ccma.cat/324/Trobat-el-suposat-lloc-on-el-Timbaler-del-Bruc-va-tocar-el-tambor-per-foragitar-els-francesos/noticia/2128594/> [en línia]. Dada de la darrera consulta: 24 de maig de 2019.

ÁLVAREZ JUNCO, José, La invención de la Guerra de la Independencia. *Studia Historica*, núm. 12, 1994, p. 75-99.

ARNABAT, Ramon, Presentació. A: ARNABAT, Ramon (dir.) *La Guerra del Francès 200 anys després*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2013, p. 7-8.

BALLÚS, Glòria, Les cançons patriòtiques a Catalunya durant la Guerra del Francès. A: SAUCH CRUZ, Núria (ed.). *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008: bicentenari de les batalles del Bruc. Barcelona: Editorial Afers, 2011, p. 209-232.

CARNER. Antoni, *Les tropes suïsses a Catalunya durant la guerra "de la independència"*. Barcelona: Episodis de la història, 1976.

CASTELLÀ, Ma. Betlem, La Guerra Gran a l'abric de la historiografia catalana. *Manuscripts*, núm. 18, 2000, p. 199-217.

DE PUIG, Lluís M., Nació, crisi i revolució a 1808. Sobre l'estudi de la Guerra del Francès a Catalunya davant la commemoració del bicentenari, *Annals de l' Institut d'Estudis Gironins*, vol. 40, 1999, p. 227-255.

DURÁNTEZ, Frigidiano Álvaro, No fue guerra "de la Independencia". Propuesta de modificación de la denominación oficial de la guerra hispano-francesa desarrollada entre 1808 y 1814. *Iberoamericana*, vol. VIII, núm. 29, 2008, p. 178-183.

FONTANA, Josep, Els conflictes. A: *Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 123-141.

- La Guerra del Francès. A: *Història de Catalunya. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització 1787-1868*. Barcelona: Edicions 62, 1996, (5a ed.), p. 145-182.
- *La Guerra del Francès*. Barcelona: Pòrtic, 2007.

- Lliçó inaugural les guerres del Francès. A: SAUCH CRUZ, Núria (ed.). *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008: bicentenari de les batalles del Bruc. Barcelona: Editorial Afers, 2011, p. 15-25.
- Les Guerres del Francès. A: *La Guerra del Francès 200 anys després*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2013, p. 9-24.

HERNÁNDEZ, Francesc Xavier, La Guerra del Francès és un conflicte estrany. *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 36-40.

MARIMÓN, Maria Rita, La revolucionària Junta igualadina de 1808-1809. *Revista d'Igualada*, núm. 11, 2002, p. 15-27.

MOLINER, Antoni, *La Catalunya resistent a la dominació francesa: la Junta superior de Catalunya (1808-1812)*. Barcelona: Edicions 62, 1989.

- La imagen de Francia y de su ejército en Cataluña durante la Guerra del Francés (1808-1814). A: RENÉ AYMES, Jean i FERNANDEZ SEBASTIAN (Dir.), *La imagen de Francia en España (1808-1850)*. Paris: Presses Sorbonne Nouvelle, 1997, p. 15-34.
- *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808- 1814)*. Lleida: Ed. Pagès, 2007.
- La articulación militar de la resistencia: la guerrilla. *Trocadero*, núm. 20, 2008, p. 45-58.
- La crema del Paper Segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó. A: RUBÍ i CASALS, Maria Gemma (ed.). *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2009, p. 17-51

OLIVERAS, Josep, La ciutat de Manresa a l'època de la Guerra del Francès. A: RUBÍ i CASALS, Maria Gemma (ed.). *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2009, p. 53-78.

- L'incendi de Manresa del 1811. A: RUBÍ i CASALS, Maria Gemma (ed.). *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2009, p. 215- 219.

PIÑERO, Jordi, Manresa en la Guerra del Francès: realitat i llegenda. *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 34-36.

RAMISA, Maties, *Els Catalans i el domini napoleònic: Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

ROCA VERNET, Jordi, La Guerra del Francès: una història de revoltes socials, reformes impossibles, revolucions inesperades i mites nacionals. *Eines*, núm. 4, 2008, p. 159-171.

SÀNCHEZ, Ferran, *Les Guerres del Francès a la Catalunya central. 1793-1814*. Sallent: Ed. Intercomarcals S.A, 1988.

SARDANS, Jordi, El patriotisme i la misèria de la Manresa de fa 200 anys. *El Pou de la Gallina*, núm. 233, 2008, p. 12-20.

SARRET, Joaquin, *Manresa en la Guerra de la Independencia 1808-1814*. Manresa: Caixa d'estalvis de Manresa, 1986.

SELLARÈS, Marc, Les batalles del Bruc. A: SAUCH CRUZ, Núria (ed.). *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*. Jornades d'estudi. El Bruc (l'Anoia), 23, 24 i 25 de maig de 2008: bicentenari de les batalles del Bruc. Barcelona: Editorial Afers, 2011, p. 285-298.

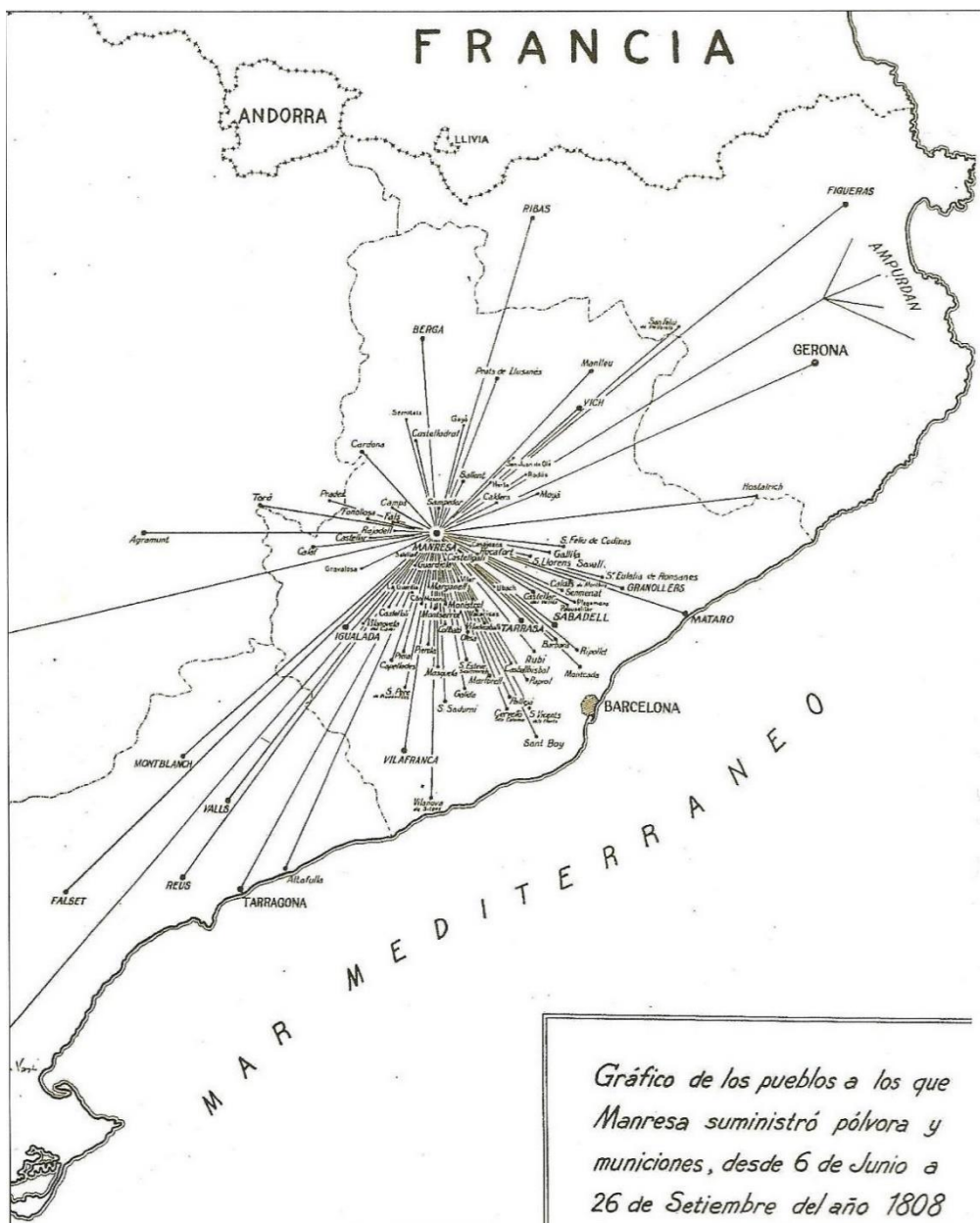
SERRA, Rosa, La Guerra del Francès 1808-1814, *L'Erol*, núm. 98, 2008, p. 8-15.

SERRA, Francesc, La Guerra del Francès al Pla de Bages i la conca del Cardener. A: RUBÍ i CASALS, Maria Gemma (ed.). *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2009, p. 113-133.

VIRÓS, Lluís, La invasió napoleònica i el col·lapse de l'activitat econòmica. L'exemple de l'empresari seder Ramon Brunet de Manresa. A: RUBÍ i CASALS, Maria Gemma (ed.). *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2009, p. 221-229.

YÉPEZ, Daniel, La Guerra del Francès a la Catalunya central observada pels britànics. A: RUBÍ i CASALS, Maria Gemma (ed.). *Manresa i la Catalunya Central a la Guerra del Francès: de la revolta a la destrucció*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2009, p. 135-154.

9. ANNEXOS

I. Subministrament de pólvora de Manresa als pobles de Catalunya.

Font: MOLINER, Antoni, *Catalunya contra Napoleó: la guerra del francès (1808-1814)*. Lleida: Ed. Pagès, 2007.

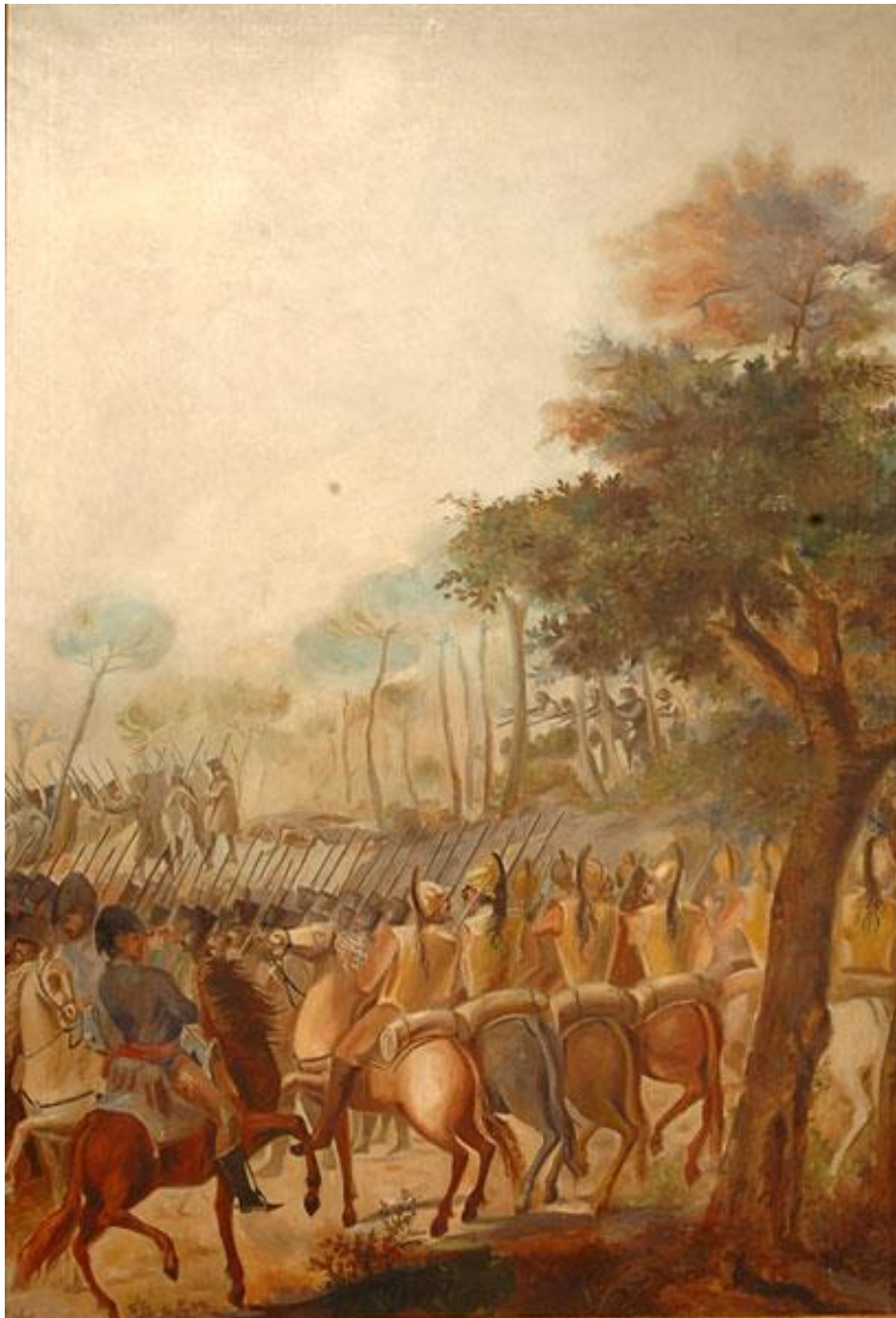

II. "La Crema del Paper Segellat", 1897

(Sèrie d'escenes de les batalles del Bruc, juny de 1808, còpia d'unes pintures murals de 1811 de la masia Les Farreres de Rellinars del Vallès)

Autor: Francesc Cuixart Barjau

Font: Ajuntament de Manresa

III. Atac dels guerrillers catalans als cuirassers francesos de l'avantguarda de la divisió del general Schwarz, 1897

(Sèrie d'escenes de les batalles del Bruc, juny de 1808, còpia d'unes pintures murals de 1811 de la masia Les Farreres de Rellinars del Vallès)

Autor: Francesc Cuixart Barjau
Font: Museu Comarcal del Bages

IV. La Junta de Defensa de Manresa el 1808, 1897

(Sèrie d'escenes de les batalles del Bruc, juny de 1808, còpia d'unes pintures murals de 1811 de la masia Les Farreres de Rellinars del Vallès)

Autor: Francesc Cuixart Barjau

Font: Museu Comarcal del Bages

V. Vista de Manresa, Gravat, s. XIX

Autor: Alexandre de Laborde
Font: Museu Comarcal del Bages